

STRATEŠKA PARTNERSTVA REPUBLIKE SRBIJE³

Sažetak:

U ovom radu razmatraju se tri strateška partnerstva koje je Republika Srbija potpisala do sada: sa Narodnom Republikom Kinom, Republikom Italijom i Republikom Francuskom. Prvi deo rada bavi se pojmom strateških partnerstava u međunarodnim odnosima. U drugom delu rada opisuju se, u najkraćem, potpisana strateška partnerstva, dok se u trećem delu rada daje ocena naših strateških partnerskih odnosa kao i par crtica za budućnost naše spoljne politike.

Ključne reči: Republika Srbija, spoljna politika, strateško partnerstvo, ciljevi spoljne politike, budućnost spoljne politike Srbije

UVOD

Posle promena od 5. oktobra 2000. godine i turbulentnog perioda kroz koji je naša zemlja prošla tokom 1990-ih, saradnja sa drugim državama i pronalaženje saveznika i partnera postali su jedan od glavnih zadataka novih vlasti. Iako se u početku pogled čežnjivo upućivao preko okeana, čitav san o nekom novom srpsko-američkom savezništvu, poput onog iz vremena Hladnog rata, doživeo je, što iz objektivnih, što iz subjektivnih razloga, svoj poraz.⁴ Sa druge strane, i odnosi sa Evropskom unijom išli su mnogo sporije nego što se to

---

1 Dr Dragan Đukanović je naučni saradnik u Institutu za međunarodnu politiku i privredu u Beogradu. E-mail: draganduk@yahoo.com. Rad je rezultat rada na projektu broj 179029, koji finansira Ministarstvo prosvete i nauke Republike Srbije.

2 Mr Dragan Živojinović je asistent na Univerzitetu u Beogradu – Fakultetu političkih nauka. E-mail: dragan.zivojinovic@fpn.bg.ac.rs. Rad je nastao u okviru naučno-istraživačkog projekta Univerziteta u Beogradu – Fakulteta političkih nauka, *Politički identitet Srbije u regionalnom i globalnom kontekstu* (evidencioni broj: 179076), koji finansira Ministarstvo prosvete i nauke Republike Srbije. Tekst primljen 11. aprila 2011. godine.

3 Tekst primljen 31. oktobra 2011. godine.

4 O razlozima srpsko-američkih razlaza, kao i nemogućnosti da se ponovi savez iz vremena Hladnog rata, videti šire u: Dragan Živojinović, "US – Yugoslav Relations during Cold War: Inadequate Model for Contemporary Relations", in: Ljubinka Trgovčević, Ed., 125 Years of Di-

očekivalo, uprkos tome što je opredeljenost za članstvo Srbije u EU bila tačka oko koje je postojao konsenzus svih Vlada Srbije, od 2001. godine pa naovamo.⁵ Međutim, posle jednostranog proglašenja nezavisnosti Kosova i Metohije, najnovijih dešavanja na Severu pokrajine, straha od novih uslovljavanja u našim odnosima sa Evropskom unijom, kao i problema sa kojima se sama EU suočava, neka druga partnerstva dobijaju na značaju. Tu se, pre svega, ističe saradnja sa Ruskom Federacijom, Narodnom Republikom Kinom i nesvrstanim. Kad se svemu ovome doda i čuvena maksima sadašnje vlade o „četiri stuba spoljne politike Srbije“, stvari postaju još zamršenije i nejasnije. U tom smislu, u ovom radu se pokreće pitanje šta zapravo predstavljaju strateška partnerstva Srbije i koliko su ona doprinela ostvarenju ciljeva spoljne politike Republike Srbije, odnosno sveukupnom boljitku zemlje. Razmatraju se tri strateška partnerstva koja je Republika Srbija potpisala do sada: Sa Narodnom Republikom Kinom, Republikom Italijom i Republikom Francuskom. Prvi deo rada bavi se pojmom strateških partnerstava u međunarodnim odnosima. U drugom delu opisuju se, u najkraćem, potpisana strateška partnerstva, dok se u trećem delu rada daje ocena naših strateških partnerstava, kao i nekoliko prognoza u vezi sa budućnošću naše spoljne politike. Glavna hipoteza rada je da su strateška partnerstva Srbije, uprkos velikom značaju koji njihovo potpisivanje ima po poboljšanje spoljnopolitičkog položaja Republike Srbije, daleko od onoga što bi savezi inače trebalo da donesu. Ona nose veliki potencijal ali je za njihovo potpuno ostvarenje potrebno da se poklopi mnogo različitih činilaca od kojih samo neki zavise od našeg ponašanja i naše politike.

„OČAJNIČKI TRAŽEĆI SAVEZNIKE“:⁶ REPUBLIKA SRBIJA I „KOMPLEKS 1990-IH“

Kako u programskim obraćanjima ministara spoljnih poslova tako i u istupima drugih zvaničnika, potraga za saveznicima je bilo nešto u šta je novo rukovodstvo SR Jugoslavije/ Državne zajednice Srbija i Crna Gora/ Republike

---

plomatic Relations between The USA and Serbia, Faculty of Political Sciences University of Belgrade, Belgrade, 2008, p. 165–171.

5 O spoljnopolitičkim ciljevima Srbije posle 1804. godine videti: Nataša Dragojlović, Stanislav Sretenović, Dragan Đukanović, Dragan Živojinović (ur.), Spoljna politika Srbije: strategije i dokumenta, Evropski pokret u Srbiji, Beograd, 2010. Za spoljnopolitičke ciljeve posle 5. oktobra 2000. godine naročito videti strane 278–319.

6 Ovaj podnaslov je parafraza poznate holivudske komedije „Očajnički tražeći Sjuzan“ iz 1985. godine. Film je režirala Sjuzan Sajdelman a u glavnim ulogama pojavljuju se Rozana Arket i Madona.

Srbije ulagalo ogromne napore. Ipak, vreme je pokazalo da su ti napori vrlo često bili uzaludni, odnosno da se do saveznika dolazilo presporo i da je njihova podrška bila daleko ispod onoga što smo mi očekivali. „Košmar koalicionih vlada“ i troškovi njihovog održavanja (kako u smislu novca tako i u pogledu vremena i energije koji su na to utrošeni) na unutrašnjoj sceni, kao i nepovoljne međunarodne prilike, učinile su da potraga za saveznicima zapravo vrlo često bude potraga za unutrašnjim konsenzusom i svojevrsno bekstvo od stvarnosti. Takođe, svemu ovome treba pridodati i jedan obrazac koji je, kad je u pitanju spoljna politika Republike Srbije, moguće uočiti. Naime, čini se da su „kompleks 1990-ih“ i strah da zemlja ponovo ne ostane sama bili glavne ideje vodilje u ovim naporima. U tom smislu zemlja je lutala, bez mnogo jasnih okvira, sve češće se vodeći kratkoročnim interesima a sve ređe osmišljenim strateškim ciljevima. Najvažnije je bilo ne ostati sam, bez obzira na to šta se sa druge strane nudilo, odnosno šta je sve zemlja morala da žrtvuje za tako nešto. Spoljnopolitički odlučioi su nedostatak strategije i jasnog usmerenja zemlje često pravdali potrebom za vođenjem pragmatične spoljne politike, koja mora doneti brze i konkretne rezultate, ističući pri tom u prvi plan otežane uslove i suženi manevarski prostor u kojem deluju. Da stvar bude gora, vremenom je ta proklamovana pragmatičnost naše spoljne politike postala jako vidljiva, a naročito onda kada su se u jednom trenutku preklopila tri jako velika problema za našu zemlju: 1) problem jednostranog proglašenja nezavisnosti Kosova i Metohije; 2) svetska ekonomska i finansijska kriza i 3) usporavanje procesa evropskih integracija. Bezbednosna dilema saveza, koja kaže da u savezima uvek postoji strah da ćeš raditi ono što ne želiš, odnosno upasti u klopku, ili ćeš pak, sa druge strane, ostati sam, odnosno biti napušten, postaje jedan začarani krug iz koga nikako da izađemo.⁷ Tako, ako bismo ušli u čvršći savez sa nekim, postoji velika opasnost da radimo nešto što inače ne bismo radili, dok, sa druge strane, ako ne uđemo, postoji stalni strah da ćemo ostati „sami i ničiji“, što je nešto što po svaku cenu pokušavamo da izbegnemo. Kao posledicu svega ovoga imamo situaciju da je Republika Srbija prvo proklamovala tzv. stubove spoljne politike, prateći neku buduću ili sadašnju raspodelu moći u svetu, a od avgusta meseca 2009. godine pristupila i potpisivanju sporazuma o strateškim partnerstvima s nekim od najmoćnijih država Evrope i sveta.⁸

7 O bezbednosnoj dilemi saveza videti šire u: Glenn H. Snyder, „The Security Dilemma in Alliance Politics“, *World Politics*, vol. 36, no. 4, 1984, p. 461 – 495; ili: Glenn H. Snyder, *Alliance Politics*, Cornell University Press, Ithaca, 1997, naročito p. 180 – 192. Kako piše Snajder, „ako je cena napuštanja (saveza – prim. D. Ž.) ozbiljno gubljenje bezbednosti, troškovi upadanja u zamku su jedan ekstremni vid izgubljene autonomije.“ Videti: Glenn H. Snyder, *Alliance Politics*, p. 181.

8 U intervjuu „Politici“ 6. februara 2011. godine, na pitanje novinara da li su četiri stuba spoljne politike (EU, Rusija, Kina i SAD) danas samo retorička fraza, Zdravko Ponoš, pomoćnik mi-

POJAM STRATEŠKOG PARTNERSTVA U MEĐUNARODNIM ODNOSIMA

Strateško partnerstvo je jedan od onih pojmova kojim se danas označava mnogo toga bez previše razmišljanja šta taj pojam zapravo znači. Mnogi poznati svetski udžbenici iz međunarodnih odnosa ne pominju uopšte ovaj pojam, a ni kod nas ništa nije bolji slučaj⁹. Čak i u knjigama i tekstovima koji se bave

---

nistra spoljnih poslova Republike Srbije za bilateralu, izjavio je sledeće: „Ti stubovi su realnost modernog sveta, a ne naš izbor. Mi pokušavamo da naše nacionalne interese ostvarujemo tako da imamo što manje kolizije s njima a što više koristi iz međusobnih odnosa. Privilegovani odnosi s moćnim državama su nešto čemu pragmatične manje države teže. Srbija nije izuzetak.“. Videti: Biljana Mitrinović, „Intervju: Zdravko Ponoš, pomoćnik ministra spoljnih poslova – Četiri stuba su realnost, a ne naš izbor“, Politika, 6. februar 2011, izvor: internet 06/02/11 <http://www.politika.rs/rubrike/Tema-nedelje/Strategija-spoljne-politike-Srbije/Cetiri-stuba-su-realnost-a-ne-nas-izbor.sr.html>. Inače, fraza „stubovi spoljne politike Srbije uvedena je na ambadorskoj konferenciji Srbije, koja je održana 12. januara 2009. godine. Konferencija je „okupila gotovo sve ambasadore Srbije u državama sveta“ a „predsednik Republike Boris Tadić je istakao da su spoljnopolitički prioriteti zemlje „odbrana Kosova, evropska integracija i jačanje regionalne saradnje“. On je istom prilikom istakao i da spoljna politika Srbije mora biti zasnovana na što boljim odnosima sa Evropskom unijom, Ruskom Federacijom i Sjedinjenim Američkim Državama. Štaviše, ove globalne aktere predsednik Tadić je označio kao „tri stuba spoljne politike Srbije“. Videti: Dragan Đukanović, Ivona Lađevac, „Prioriteti spoljnopolitičke strategije Republike Srbije“, Međunarodni problemi, br. 3, 2009, str. 342, 364. (citaj se sa strane 348) Četvrti stub spoljne politike Srbije (NR Kina) pridodat je pre posete predsednika Tadića Kini i potpisivanja sporazuma o strateškom partnerstvu sa tom zemljom. Naime, u intervjuu FoNetu 18. avgusta 2009. godine, predsednik Tadić je „podsećajući na izbore iz 2004. godine, kada je kandidovana politika da bi Srbija trebalo da ima tri stuba spoljne politike, Brisel, Moskvu i Vašington,“ naglasio „da je došlo do promene geopolitičke situacije, u kojoj Srbija mora tragati za četvrtim stubom svoje spoljne politike u liku zvaničnog Pekinga. Nema nikakve dileme da će u narednih 20, 25 godina Kina preuzeti dominantnu ulogu u pojedinim sektorima ekonomije, a samim tim i međunarodne politike, ocenio je Tadić i dodao da to može biti veoma korisno za Srbiju“. Videti: „Kina strateški partner Srbije“, RTS, 18. avgust 2009, izvor: internet 25/10/11 <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/Srbija/100041/Kina+strate%C5%A1ki+partner+Srbije.html>; za drugačije viđenje ovoga videti: Mladen Bijelić, „S. Janković o četiri stuba spoljne politike Srbije“, Međunarodni Radio Srbija, 2. novembar 2011 izvor: internet 2/11/11 http://glassrbije.org/index.php?option=com_content&task=view&id=98791&Itemid=27

9 Videti npr. Joshua S. Goldstein, Jon Pevenhouse, International Relations, Pearson Longman, New York, 2010, Ninth Edition; Charles Kegley, Jr, Shannon L. Blanton, World Politics: Trend and Transformation, Wadsworth, Cengage Learning, Boston, 2010–2011 Edition; Steve Smith, John Baylis, Patricia Owens, The Globalization of World Politics, Oxford University Press, New York, 2011, Fifth Edition; Andrew Haywood, Global Politics, Palgrave MacMillan, London, 2011; Graham Evans, Jeffrey Newnham, The Penguin Dictionary of International Relations, Penguin Books, London, 1999; Martin Griffiths, Encyclopedia of International Relations and Global Politics, Ed., Routledge, London, 2008; Michael Graham Fry, Erik Goldstein, Richard Langhorne, Eds., Guide to International Relations and Diplomacy, Continuum, London, 2002.

savezima i saradnjom u međunarodnim odnosima kojima strateška partnerstva nesumnjivo pripadaju, uopšte nemamo ovakav termin.¹⁰

Jedan od retkih izuzetaka u našoj literaturi je tekst poznatog dramaturga Jovana Ćirilova, koji se u okviru svoje rubrike u NIN-u dotakao i značenja i porekla ovog pojma.¹¹ Gospodin Ćirilov tvrdi da je ovaj termin iz ekonomije ušao u međunarodne odnose i da ga je uveo „bivši ruski premijer Jevgenij Primakov 1998. godine prilikom svoje posete Indiji“.¹² Po njemu, ova sintagma „je zgodna jer se njome proglašavaju zajednički ciljevi između dveju ili više država, dveju ili više međunarodnih organizacija, a da se ne potpisuje neki ozloglašeni pakt, kompromitovan raznim paktovima pred Drugi svetski rat ili Hladni rat kasnijih decenija.“¹³ Budući da je tekst nastao baš negde u vreme potpisivanja našeg strateškog partnerstva sa Republikom Francuskom, gospodin Ćirilov tvrdi da nije ništa čudno što strateško partnerstvo potpisuju jedna velika sila i jedna zemlja manje moći jer tako zapravo ovaj pojam liči na ono što je inače u izvornom smislu i značio, a to je da se „sklapalo i sklapa između velikih i moćnih preduzeća sa velikim kapitalom i nekim manjim koje je specijalizovano.“¹⁴

U pogledu svetske literature, a pre svega one na engleskom jeziku, treba pomenuti članak Luisa Blanka, doktoranta univerziteta Bilefeld u Nemačkoj, na smeru za međunarodne odnose. I po njemu, ovaj termin potiče iz ekonomije i činjenica da se odomaćio u nauci o međunarodnim odnosima samo govori o tome da je termin važan i da za klasične saveze iz vremena Hladnog rata danas ima sve manje mesta, uprkos činjenici da su neki od njih i danas prisutni.¹⁵ Blanko smatra da prave uzroke za procvat strateških partnerstava treba zapravo tražiti „u modalitetima baziranim na ideji nižeg stepena formalizacije i institucionalizacije kao što su „G grupe“ ili grupa BRIKS koje, iako su usmerene na različite ciljeve, mogu biti odraz trenutnog scenarija kada zemlje u razvoju nastoje da steknu što više moći u sistemu, kada su veze

---

10 Videti, na primer, januarski broj za 2009. godinu poznatog časopisa World Politics koji je u potpunosti posvećen unipolarnom svetu, a naročito tekst Stivena Volta: Stephen M. Walt, „Alliances in a Unipolar World“, World Politics 61, no. 1, January 2009, p. 86 – 120; Videti takođe i: Charles Phillips, Allan Axelrod, Encyclopedia of Historical Treaties and Alliances, Facts on File, New York, 2007, Second Edition.

11 Videti: Jovan Ćirilov, „Strateško partnerstvo“, NIN, 14. april 2011, str. 29.

12 Isto, str. 29.

13 Isto, str. 29.

14 Isto, str. 29.

15 Videti: Luis Blanco, „Strategic Partnership: New Form of Association in International Relations“, izvor: internet 25/10/11 http://www.wiscnetwork.org/porto2011/papers/WISC_2011-523.pdf

između severa i juga u ekspanziji i kada multilateralizam postaje princip kojim se rukovode spoljne politike većine država.¹⁶ U traganju za korenom ovog pojma, odnosno njegove upotrebe u nauci o međunarodnim odnosima, on pronalazi da je zapravo period kada je on počeo da se koristi bio poslednja decenija prošlog a da se zapravo pravi procvat u njegovoj primeni desio tek u prvoj deceniji dvadesetog veka.¹⁷ Krčeći put ka pravoj definiciji ovog pojma, on, između ostalog, navodi Ratlidžovu enciklopediju političke ekonomije iz 2001. godine u kojoj se „strateško partnerstvo između država određuje kao politički instrument čiji je cilj da olakša ekonomske odnose između uključenih strana“.¹⁸ U mnogo opštijoj definiciji Emersona podrazumeva se da ono znači „uključivanje dva aktera koji poseduju moć i u stanju su da zajedno preduzmu strateške akcije.“¹⁹ Posle mnogo navođenja različitih definicija, za koje mi u ovom tekstu prosto nemamo dovoljno prostora, Blanko kaže da je „strateško partnerstvo odnos saradnje. Iz tih razloga odnos koji se definiše kao takav ne može biti uspostavljen između neprijatelja. Ali imajući u vidu da je prijateljstvo redak fenomen u međunarodnim odnosima, strateško partnerstvo može uspostavljati bilo koji međunarodni akter sve dotle dok ne opažaju jedni druge kao neprijatelja.“²⁰ Smatrajući da ne postoji opšteprihvaćena definicija ovog pojma i da to tako treba i da ostane (imajući u vidu svojevrsnu nužnu otvorenost ovog pojma i njegovu ad hoc prirodu), treba imati u vidu da „što više zainteresovanih strana deli neke vrednosti i što su bliže odnosima prijateljstva, to će biti sposobnije da razviju zajedničke strateške ciljeve i uspostave dublje strateško partnerstvo“.²¹

Takođe, Bobo Lo, jedan od najboljih poznavalaca rusko-kineskih odnosa, u svojoj knjizi *Axis of convenience* osvrće se na ovaj pojam i po njemu „jedna od prepreka definisanju (strateškog partnerstva – prim. aut.) je što se on stalno koristi. Tokom 1990-ih, rusko vođstvo je ovaj pojam primenjivalo u svaki odnos od značaja ali i veliki broj onih koji to nisu bili. Bio je to jedan način sticanja legitimnosti, koji je često služio kao maska za nedostatak sadržaja sa stvaranjem iluzije značaja. Na strategijska partnerstva se gledalo kao na način da se mak-

---

16 Isto, p. 1.

17 Isto, p. 2-3.

18 Isto, op. cit., p. 7.

19 Michael Emerson, *The Elephant and the Bear: the European Union, Russia and their Near Abroads*, Centre for European Policz Studies, Brussels, 2001; Navedeno prema: Isto, p. 7.

20 Isto, op. cit., p. 19.

21 Isto, op. cit., p. 20.

simizira „prostor za manevar na globalnoj skali.“²² Po njemu, to podiže ugled nacije kako u međunarodnim odnosima tako i u sopstvenim očima.²³ Na primer, „za Kineze to znači da odajete priznanje nekom važnom partneru, što je pokazatelj napretka u odnosima i potencijalni izvor šireg uticaja. Što je najvažnije, to je konzistentno sa kineskom temom „harmoniçnog sveta“. Kineska mreža strateških partnerstava sa drugim velikim silama – Sjedinjenim Državama, Evropskom unijom (i njenim vodećim državama), Rusijom, Indijom i čak Japanom – proklamuju njenu posvećenost miroljubivom i konstruktivnom angažovanju. Takva partnerstva joj omogućavaju da igra aktivniju ulogu u međunarodnim poslovima.“²⁴ Upozoravajući na opasnost da preveliki broj ovakvih partnerstava, koje neka zemlja uspostavi, može da oslabi vrednost samog koncepta, Bobo Lo se pita kako razlikovati stvarno strateško partnerstvo od njegove imitacije. Po njemu, treba biti veoma oprezan i „ne postaviti lestvicu ili suviše visoko ili suviše nisko. Nemoguće je na primer da su partneri saglasni o svakom pitanju, sve vreme. Čak i najçvršći savezi, kao što je „specijalni odnos“ između Sjedinjenih Država i Britanije, ima svoje tenzije i razlike. Sa druge strane, razumno je očekivati određenu zajedničku viziju, kako sveta uopšte tako i uloge partnera u njemu. Definirati neki odnos kao strateški podrazumeva dugoročno uzajamno obavezivanje, koje bi bilo dovoljno otporno na povremena nazadovanja (u odnosima – prim. aut.) i nesporazume. Iako postoji prostor za taktički oportunizam, ovo ostaje nestabilna osnova za konstruktivnu politiku i ne treba preterivati sa tim. Na sličan način, upotreba ovakvih sporazuma u instrumentalne svrhe – kao vid uticaja na neku treću stranu – ne treba da donesu disproportionalni uticaj jer bi u tom slučaju bilateralni odnosi postali previše podložni promenama u međunarodnom okruženju. Konačno, strateški odnos, koji je uspostavljen u dobroj veri, zasnovan je na širokoj konzistentnosti ciljeva odnosno svrhe kojoj služi. On uspeva ili propada u zavisnosti od toga koliko su obe strane sposobne da pronađu trajne zajedničke interese i da ih pretvore u dugoročnu, suštinsku saradnju.“²⁵

Dakle, strateško partnerstvo je jedan vid saradnje država u međunarodnim odnosima, saradnje koja nema onako çvrste obaveze na kakve vas, recimo, tera uspostavljanje savezničkog odnosa, ali ipak obavezuju strane ugovornice da se prema zemlji sa kojom imaju ovakve sporazume odnose sa dobrom verom i poštovanjem, imajući u vidu zajedničke interese, zajedničke vrednosti i zajed-

---

22 Videti: Bobo Lo, *The Axis of Convenience: Moscow, Beijing and the New Geopolitics*, Chatham House, London, Brookings Institution, Washington D. C., 2008, p. 40.

23 Isto, p. 40.

24 Isto, p. 40–41.

25 Isto, p. 41.

ničko delovanje koje, u poslednjoj instanci, predstavljaju samu suštinu jednog strateškog partnerstva.

REPUBLIKA SRBIJA I STRATEŠKA PARTNERSTVA

Republika Srbija ima potpisana tri ugovora o strateškom partnerstvu. Prvi sa Narodnom Republikom Kinom, od 20. avgusta 2009, zatim sa Republikom Italijom, tri meseca kasnije, i Republikom Francuskom, od 8. aprila 2011. godine. U pripremi je potpisivanje strateškog partnerstva sa Ruskom Federacijom.²⁶

Što se tiče samih ugovora, jedini potpuno dostupan javnosti je sporazum koji je potpisan sa Narodnom Republikom Kinom, pa će o njemu i biti najviše reči.²⁷

Kad je u pitanju ovaj sporazum treba odmah naglasiti da se sam sporazum sastoji od deset članova. U prva tri člana ističe se tradicionalno prijateljstvo dva naroda i dve države kao i „da je iskustvo stečeno u uspešnom razvoju bilateralnih veza pokazalo da različito istorijsko nasleđe, društveni sistem, ideologije i modeli razvoja ne predstavljaju prepreku razvoju međudržavnih odnosa“. Imajući sve ovo u vidu, a u cilju daljeg unapređenja bilateralnih odnosa, dve zemlje se odlučuju da uspostave strategijsko partnerstvo koje će, između ostalog, doprineti i unapređenju harmonije u svetu. Postignuta je saglasnost o jačanju dijaloga na svim nivoima, kako na nivou najviših državnih organa tako i na nivou partija. Taj će dijalog biti vođen na jačanju uzajamnog poverenja i ravnopravnosti. U članu IV Republika Srbija „potvrđuje svoju privrženost politici jedne Kine, priznajući da u svetu postoji samo jedna Kina, da je Vlada Narodne Republike Kine jedina zakonita vlada koja predstavlja celu Kinu, kao i da je Tajvan neotuđivi deo Kine. Srbija neće uspostavljati zvanične odnose niti obavljati zvanične razmene sa vlastima u Tajvanu. Srbija se protivi svakom obliku „nezavisnosti Tajvana“ i podržava ponovno ujedinjenje Kine mirnim putem“.²⁸ Kina se za ovakav stav Srbije „revanširala“ već u naredna dva člana (V i VI), kada je u prvom od njih podržala glavne prioritete spoljne politike Srbije, a u drugom „potvrdila poštovanje suvereniteta i teritorijalnog integriteta Srbije“²⁹. Kina je, naime, izrazila stav da je najbolji način da se reši problem Kosova izrada plana prihvatljivog za

---

26 Videti: Jelena Cerovina, „Završen sporazum o strateškom partnerstvu Rusije i Srbije“, Politika, izvor: internet 20/10/11 <http://www.politika.rs/rubrike/Politika/Završen-sporazum-o-strateskom-partnerstvu-Rusije-i-Srbije.sr.html>

27 Videti: „Zajednička izjava Republike Srbije i Narodne Republike Kine o uspostavljanju strategijskog partnerstva“, izvor: internet 15/09/11 <http://www.predsednik.rs/mwc/default.asp?c=304500&g=20090820103401&lng=cir&hs1=0>

28 Isto, op. cit.

29 Isto, op. cit.

obe strane, koji bi poštovao Povelju Ujedinjenih nacija, načela međunarodnog prava, te odgovarajuće rezolucije Saveta bezbednosti.³⁰

Sedmi član se odnosi na privrednu saradnju dve zemlje i u njemu se, pored zalaganja za unapređenje trgovinske i ekonomske razmene, ističe da će „dve strane prepustiti vodeću ulogu svojim odgovarajućim vladinim resorima, kao i Mešovitoj komisiji za ekonomsku i trgovinsku saradnju, i podsticati preduzeća dve zemlje na saradnju.“³¹ Naročito važno za Srbiju je to što se u ovom članu posebno ističe podrška preduzećima „dveju zemalja da ubrzaju saradnju u oblasti izgradnje mostova, elektrana, puteva i drugih infrastrukturnih projekata u Srbiji, kao i da će se aktivno zalagati da ojačaju saradnju preduzeća u prioritetnim oblastima kao što su komunikacije, petrohemijska industrija, energetika, visoke i nove tehnologije, industrijska proizvodnja i prehrambena industrija“³². Osmi član stavlja u zadatak dvema stranama potpisnicama da pojačaju svoju, kako se ističe, „tradicionalnu kulturnu, prosvetnu, sportsku, naučnu i tehnološku, kao i vojnu i policijsku saradnju, i da će produbiti razmenu u prioritetnim oblastima kao što su turizam, civilno vazduhoplovstvo, zdravstvo, radio i televizija i ostala sredstva informisanja, i da će podsticati prijateljsku komunikaciju među mladima i nevladinim organizacijama dve zemlje“.³³

U članu IX ističe se nešto što je jedna i druga zemlja, a pogotovo Narodna Republika Kina, uvek ističu u prvi plan, a to je podrška Ujedinjenim nacijama, njihovim ciljevima i principima. Posebno pada u oči rečenica koja kaže da „dve strane se zalažu za jačanje uloge i autoriteta UN i Saveta bezbednosti, kao i poštovanje različitosti civilizacija i modela razvoja u svetu. Dve strane su spremne da intenziviraju međusobnu saradnju u okviru UN i drugih međunarodnih organizacija, da blagovremeno obavljaju razmenu mišljenja i konsultacije o međunarodnim pitanjima od uzajamnog interesa, kao i da se zajedno zalažu za izgradnju harmoničnog sveta, trajnog mira i opšteg prosperiteta“³⁴.

---

30 Isto, op. cit.

31 Isto, op. cit.

32 Isto, op. cit.

33 Isto, op. cit.

34 Isto, op. cit. Fraza o harmoničnom svetu predstavlja jedan od glavnih spoljnopoličkih ciljeva Narodne Republike Kine i kineski predsednik Hu Đintao više puta je u svojim govorima isticao važnost izgradnje jednog ovakvog sveta. Videti šire o tome u: Yongnian Zheng, Sow Keat Tok, "Harmonious Society' and 'Harmonious World': China's Policy Discourse under Hu Jintao", China Policy Institute, University of Nottingham, UK, izvor: internet 10/10/11 <http://www.nottingham.ac.uk/cpi/documents/briefings/briefing-26-harmonious-society-and-harmonious-world.pdf>. Kako pišu Čen Žimin i Džon Armstrong, „kinesko traganje za multipolarnim svetom (koji se u poslednje vreme opisuje kao „harmonični svet“) stavlja veliki naglasak na multilateralizam iza koga stoji jedna neodoljiva težnja ka multipolarizaciji sveta.“ Videti:

U posljednjem, desetom članu zajedničke izjave, dve strane se osvrću na aktuelnu finansijsku krizu i zalažu za to da „Međunarodna zajednica treba dalje da jača koordinaciju u pogledu makroekonomske politike, da se suprotstavlja trgovinskom protekcionizmu, da produbljuje saradnju u oblasti finansijske regulative, podstiče što skoriji oporavak svetske privrede, svede na najmanju meru štetu koju je kriza nanela zemljama u razvoju, kao i da zajednički odgovori na ovaj globalni izazov“.³⁵

Sledeće strateško partnerstvo Republike Srbije bilo je ono koje je potpisano sa Republikom Italijom na samitu Vlada Srbije i Italije, 13. novembra 2009. godine. Deklaraciju o strateškom partnerstvu potpisali su predsednik Vlade Republike Srbije Mirko Cvetković i njegov italijanski kolega Silvio Berlusconi³⁶. Kako su preneli naši mediji, „taj dokument predviđa podršku ubrzanju pune integracije Srbije u Evropsku uniju, privilegovane bilateralne odnose i razmenu stručnjaka u svim sektorima. Predviđa se takođe jačanje ekonomskih odnosa, uključujući ohrabrivanje italijanskih kompanija da iskoriste nove investicione mogućnosti u Srbiji i učestvuju u procesu privatizacije, kao i saradnja u više oblasti“.³⁷

Treće i poslednje partnerstvo koje je Republika Srbija sklopila sa nekom državom je ono potpisano sa Republikom Francuskom, u Parizu, 8. aprila 2011. godine. „Sporazum su potpisali ministar spoljnih poslova Republike Srbije Vuk Jeremić i francuski ministar za evropska pitanja, Loran Vokijem, u prisustvu predsednika Sarkozija i Borisa Tadića.“³⁸ Ovim sporazumom „predviđa se da će dve strane pojačati saradnju kako bi se pomogla priprema Srbije za evropske integracije, posebno u harmonizaciji srpskog nacionalnog zakonodavstva sa evropskim zakonodavstvom. Prema navodima sporazuma, saradnja dve zemlje podrazumeva i poboljšanje administrativne strukture i sposobnost javnog sektora u Srbiji, kao i uvođenje evropskih normi i korišćenje evropskih finansijskih

---

Chen Zhimin and John Armstrong, „China’s relations with Europe Towards a ‘normal’ relationship?“, in: Shaun Breslin, Ed., *Handbook of China’s International Relations*, Routledge, London, 2010, p. 156–165. (citata je sa strane 157)

35 Videti: „Zajednička izjava Republike Srbije i Narodne Republike Kine o uspostavljanju strategijskog partnerstva“.

36 Videti: „Strateško partnerstvo sa Italijom“, B92, 13. 11. 2009; izvor: internet 25/10/11 http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2009&mm=11&dd=13&nav_category=11&nav_id=392354

37 Isto, op. cit.

38 Videti: „Strateško partnerstvo sa Francuskom“, B92, 8. 04. 2011; izvor: internet 25/10/11 http://www.b92.net/video/videos.php?nav_category=905&yyyy=2011&mm=04&dd=08&nav_id=504991

instrumenata“.³⁹ Važan deo sporazuma odnosi se i na saglasnost dve strane da pojačaju „politički dijalog oko spoljnih poslova i zajedničke bezbednosti EU sa ciljem da se olakša učešće Srbije u zajedničkim akcijama i upravljanje operacijama koje sprovodi EU“.⁴⁰ Ne treba zaboraviti ni vojnu saradnju koja je takođe pomenuta, pogotovo onaj deo koji se odnosi na saradnju u spoljnom humanitarnom angažovanju i angažovanju u održavanju mira. Imajući u vidu koliko je važna borba protiv organizovanog kriminala i krijumčarenja, sporazum se dotiče i toga, predviđajući saradnju i u ovim oblastima. Ništa manje nije važan onaj deo sporazuma koji se odnosi na ekonomsku saradnju dve države, gde se posebno naglašava značaj ohrabrivanja investiranja, posebno u oblasti velikih infrastrukturnih projekata, energije i drugih važnih oblasti privrednog života. U svemu ovome, projekat izgradnje metroa u Beogradu ima značajno mesto i istaknuto je da će u tome Francuska biti strateški partner Srbije.⁴¹ Posle ovih, da ih tako nazovemo, „tvrdih tema“, pomenuta je naravno i saradnja u oblasti kulture, zaštite životne sredine, nauke i tehnike (razmena studenata i naučnih kadrova, mogućnost osnivanja francusko-srpske gimnazije u Beogradu).⁴² Pošto je sporazum pisan u vreme kada su neke evropske zemlje imale pritužbe na broj azilanata iz Srbije, u samom dokumentu se naglašava da će se zajednički delovati „kako bi se osigurala bolja kontrola migracija, uključujući efikasno funkcionisanje procedura readmisije“.⁴³

SPORAZUMI O STRATEŠKOM PARTNERSTVU REPUBLIKE SRBIJE I NAŠA SPOLJNA POLITIKA

Iako je svaki od ovih ugovora priča za sebe, jasno je da je njihov glavni cilj bio da Republika Srbija dobije povlašćeni položaj u odnosima sa tim zemljama i da se te države postave kao neka vrsta naših privilegovanih partnera. Po rečima predsednika Srbije Borisa Tadića, „potpisivanjem tih sporazuma... podignut je međunarodni kredibilitet i legitimitet Srbije u međunarodnoj zajednici.“⁴⁴ Milica Delević, direktorka Kancelarije za evropske integracije Vlade Srbije, tvrdi „da su potpisana strateška partnerstva pokazatelj njene transformacije (Republike

---

39 „Šta predviđa sporazum Srbije i Francuske“, B92, 8. 04. 2011; izvor: internet 25/10/11 http://www.b92.net/info/dokumenti/index.php?nav_id=504967&start=10

40 Isto, op. cit.

41 Isto.

42 Isto.

43 Isto.

44 Jelena Cerovina, „Završen sporazum o strateškom partnerstvu Rusije i Srbije“.

Srbije – prim. aut.) u pouzdanog i predvidivog partnera... Pouzdanost, predvidivost i poštovanje ugovornih obaveza najbolje vas kvalifikuje da budete nečiji partner. Veoma je važno da se držimo ugovornih obaveza da bi bili prepoznatljivi kao pouzdan partner⁴⁵.

Strateška partnerstva su takođe imala za cilj da nas povežu sa najmoćnijim zemljama sveta i da smanje našu zavisnost od pojedinih država i da otvore nove prostore za našu privredu i, uopšte, našu spoljnu politiku. Naime, u nedavnom intervjuu, a reagujući na najnoviju krizu koja potresa Evropsku uniju, predsednik Tadić je izjavio da „imamo bojazan da bi kriza iz Grčke i Italije mogla da nas pogodi. Mi idemo ka EU koja je kristalizovan sistem ljudskog društva, ali ne znači da nisu ranjivi... Srbija je zbog toga razvijala politiku alternativnih stubova sa Kinom, Rusijom, Japanom i Brazilom.“⁴⁶ Odgovarajući na kritike da je takva politika ugrozila naše odnose sa Evropskom unijom, predsednik je to kategorički odbio istakavši da je veoma važno da se diversifikuje naš izvoz i da iz krize treba izvući pouke za buduća vremena.⁴⁷

Da li ćemo zaista izvući neke pouke ostaje da se vidi. U jednoj predizbornoj godini i okolnostima teške ekonomske krize u svetu, kao i u samoj zemlji, biće vrlo teško praviti nekakve velike spoljnospolitičke proboje. Naša „očajnička potraga za saveznicima“, sa kojom je počela protekla decenija, završila se potragom za „strateškim partnerima“ deset godina kasnije. Uprkos mnogobrojnim pozitivnim stranama tih partnerstava, Srbija nije uspela da do kraja ostvari sve što je zacrtala. Možda neki od naših strateških partnera prosto nisu dovoljno jaki da bi nam pomogli u onolikoj meri koliko mi očekujemo, a možda je zapravo stvar takva da, bez obzira na iskazanu dobru volju, oni objektivno ni ne mogu da nam pomognu. Uprkos veri u pomoć drugih, kao i sve snažnijih glasova koji traže alternativu dosadašnjoj spoljnospolitičkoj orijentaciji zemlje u vidu nekakvog plana B i okretanja Istoku, čini se da smo potpuno zaboravili da, „u međunarodnoj politici, Bog pomaže onima koji pomažu sebi.“⁴⁸

---

45 Videti: „Strateška partnerstva šansa Srbije“, Radio televizija Srbije 21. april 2011; izvor: internet 20/10/11 <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/Politika/880022/Strate%C5%A1ka+partnerstva+%C5%A1ansa+Srbije.html>

46 Videti: „Tadić: „Prete“ nam Italija i Grčka“, B92; izvor: internet 9/11/11 http://www.b92.net/biz/vesti/srbija.php?yyyy=2011&mm=11&dd=08&nav_id=556054

47 Isto.

48 Videti: Džon Miršajmer, Tragedija politike velikih sila, Udruženje za studije SAD u Srbiji, Beograd, 2009, str. 62.

LITERATURA

- Blanco, Luis, "Strategic Partnership: New Form of Association in International Relations"; izvor: internet 25/10/11 http://www.wiscnetwork.org/porto2011/papers/WISC_2011-523.pdf
- Cerovina, Jelena, „Završen sporazum o strateškom partnerstvu Rusije i Srbije“, *Politika*; izvor: internet 20/10/11 <http://www.politika.rs/rubrike/Politika/Završen-sporazum-o-strateskom-partnerstvu-Rusije-i-Srbije.sr.html>
- Đukanović, Dragan, Lađevac, Ivona (2009), „Prioriteti spoljnopolitičke strategije Republike Srbije“, *Međunarodni problemi*, br. 3.
- „Kina strateški partner Srbije“, RTS, 18. avgust 2009; izvor: internet 25/10/11 <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/Srbija/100041/Kina+strate%C5%A1ki+partner+Srbije.html>
- Lo, Bobo (2008), *The Axis of Convenience: Moscow, Beijing and the New Geopolitics*, Chatham House, London, Brookings Institution, Washington D. C.
- Miršajmer, Džon (2009), *Tragedija politike velikih sila*, Udruženje za studije SAD u Srbiji, Beograd.
- Mitrinović, Biljana, „Intervju: Zdravko Ponoš, pomoćnik ministra spoljnih poslova – Četiri stuba su realnost, a ne naš izbor“, *Politika*, 6. februar 2011; izvor: internet 06/02/11 <http://www.politika.rs/rubrike/Tema-nedelje/Strategija-spoljne-politike-Srbije/Cetiri-stuba-su-realnost-a-ne-nas-izbor.sr.html>
- Ćirilov, Jovan (2011), „Strateško partnerstvo“, *NIN*, 14. april.
- Snyder, Glenn H. (1997), *Alliance Politics*, Cornell University Press, Ithaca.
- „Strateško partnerstvo sa Italijom“, B92, 13. 11. 2009; izvor: internet 25/10/11 http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2009&mm=11&dd=13&nav_category=11&nav_id=392354
- „Strateška partnerstva šansa Srbije“, Radio televizija Srbije 21. april 2011; izvor: internet 20/10/11 <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/Politika/880022/Strate%C5%A1ka+partnerstva+%C5%A1ansa+Srbije.html>
- „Strateško partnerstvo sa Francuskom“, B92, 8. 04. 2011; izvor: internet 25/10/11 http://www.b92.net/video/videos.php?nav_category=905&yyyy=2011&mm=04&dd=08&nav_id=504991
- „Tadić: „Prete“ nam Italija i Grčka“, B 92; izvor: internet 9/11/11 http://www.b92.net/biz/vesti/srbija.php?yyyy=2011&mm=11&dd=08&nav_id=556054
- „Zajednička izjava Republike Srbije i Narodne Republike Kine o uspostavljanju strategijskog partnerstva“; izvor: internet 15/09/11 <http://www.predsednik.rs/mwc/default.asp?c=304500&g=20090820103401&lng=cir&hs1=0>
- Zhimin, Chen and Armstrong, John (2010), „China's relations with Europe Towards a 'normal' relationship?“, in: Shaun Breslin, Ed., *Handbook of China's International Relations*, Routledge, London.

„Šta predviđa sporazum Srbije i Francuske“, B92, 8. 04. 2011; izvor: internet 25/10/11
http://www.b92.net/info/dokumenti/index.php?nav_id=504967&start=10

Dragan Đukanović
Dragan Živojinović

STRATEGIC PARTNERSHIPS OF THE REPUBLIC OF SERBIA

Summary:

This paper discusses three strategic partnerships that the Republic of Serbia signed up to this moment with The People's Republic of China, the Republic of Italy and the Republic of France. The first part of the paper explains the concept of strategic partnerships in international relations. The second part describes in short the signed strategic partnerships, while the third part evaluates our strategic partnership relations and gives a few comments about the future of our foreign policy.

Key words: Republic of Serbia; strategic partnership; foreign policy; foreign policy objectives; future of Serbian foreign policy.